

תכנית "השלום" של טראמפ: פתרון חד צדדי הוא לא פתרון

למה התכנית האמריקנית כל כך מזיקה?

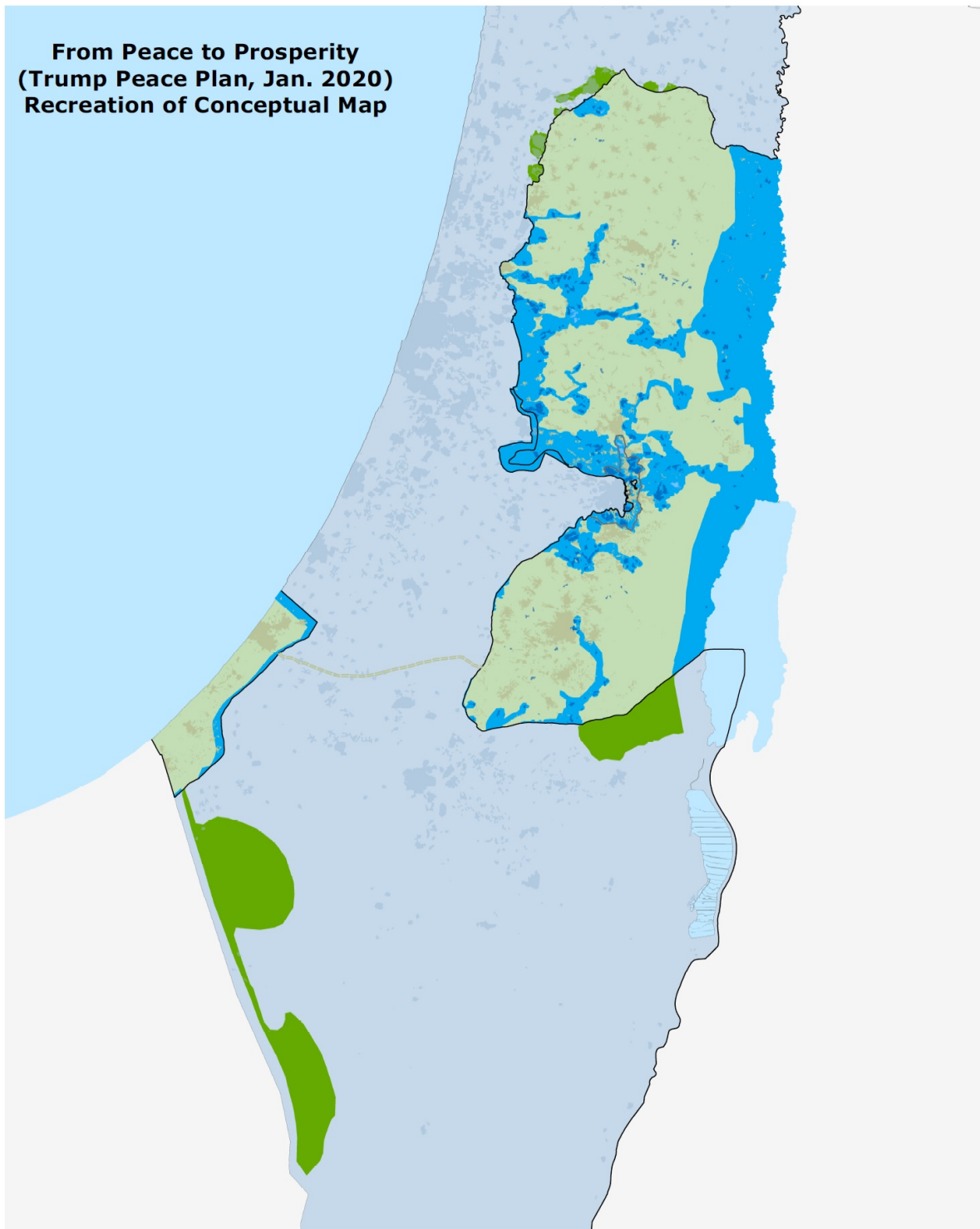
שלום עכשיו, ינואר 2020

כשנשיא ארה"ב דונלד טראמפ הציג השבוע בחגיגות את "תכנית המאה" שלו, הוא הזכיר לא מעט פעמים את המילים: "הסכם שלום" ו"מדינה פלסטינית". אך למרות המילים הלכאורה נכונות והאווירה החגיגית, אם יורדים לפרטי התכנית מבינים עד כמה אין בה הסכם שלום ועד כמה אין בה מדינה פלסטינית. עיון בתכנית מראה שמדובר בתוכנית רעה שלא מקדמת את השלום ושיש בה פוטנציאל לפגיעה אנושה בסיכוי להסכם שלום אמיתי וצודק לשני הצדדים.

תמצית: למה התכנית כל כך רעה?

- **חד צדדיות והיעדר הדדיות** – לפי התכנית האמריקנית, ישראל יכולה לספח את ההתנחלויות באופן חד צדדי כבר בשלב הראשון, עוד לפני שלב המו"מ. המדינה הפלסטינית תוקם, על תנאי, לפי תנאים שנקבעו באופן חד צדדי.
- **"המדינה" הפלסטינית המוצעת היא לא ממש מדינה:**
 - אין רצף טריטוריאלי ואין פוטנציאל לפיתוח כלכלי – המדינה הפלסטינית המוצעת היא כמו גבינה שוויצרית, קטעים המחוברים ביניהם בחוטים של כבישים ללא אפשרות לפיתוח בר קיימא.
 - אין גבולות עצמאיים – המדינה הפלסטינית המוצעת מוקפת מכל עבריה במדינת ישראל.
 - אין עצמאות בטחונית – לפי ההצעה האמריקנית, לישראל תהיה שליטה בטחונית גורפת על המדינה הפלסטינית
- **גבולות שאינם ברי הגנה** - סיפוח ההתנחלויות, שיהפכו למעין מובלעות במדינה פלסטינית, יהווה נטל בטחוני עצום על צה"ל.
- **אין בתכנית פתרון לירושלים** – תכנית טראמפ לא נותנת מענה לאחד ממוקדי הסכסוך המרכזיים ומשאירה את כל ירושלים המזרחית על מאות אלפי תושביה הפלסטינים, תחת ריבונות ישראלית.
- **חילופי שטחים לא שווים** – ההצעה האמריקנית מקטינה את השטח הפוטנציאלי של המדינה הפלסטינית ל-84% בלבד מגבולות 1967, שמבחינת פוטנציאל הפיתוח שלהם שווים הרבה פחות מכך.
- **חילופי שטחים ואזרחים** – ההצעה האמריקנית כוללת אפשרות שישראל תשלול את אזרחותם של מאות אלפי אזרחים ערבים ו"תעביר" אותם לשליטה פלסטינית. הצעה גזענית, שלא באמת תועיל לישראל מבחינה דמוגרפית ותזיק מאוד למרקם החיים העדין בין יהודים וערבים בה.

**From Peace to Prosperity
(Trump Peace Plan, Jan. 2020)
Recreation of Conceptual Map**

- 1967 Lines
- East Jerusalem Municipal Boundary (Israeli-Defined)
- Israeli Neighborhoods and Settlements East of 1967 Lines
- Residential
- Industrial
- Israeli Annexation (30% of Pal. Territories)
- Palestinian Annexation (14% of Pal. Territories)
- West Bank-Gaza Tunnel

(מפה על סמך תכנית טראמפ. קרדיט: דן רותם)

פירוט והרחבה:

א. סיפוח עכשיו; מו"מ אחר כך - לפי התכנית האמריקנית, ישראל יכולה לספח באופן חד צדדי את ההתנחלויות בגדה המערבית כבר בשלב הראשון, עוד לפני שלב המו"מ.

- **צעד חד צדדי** – אחד מעקרונות הבסיס של כל משא ומתן ויישוב סכסוכים הוא התקדמות בהסכמה והימנעות מוחלטת מצעדים חד צדדיים. האקט המעשי הראשון בהצעה האמריקנית הוא החלת ריבונות חד צדדית, עוד בטרם החל המשא ומתן, על כל ההתנחלויות בגדה המערבית. מדובר באקט קשה שמשנה את המציאות בשטח ללא מו"מ והסכמות בין הצדדים, דבר שיכול לפגוע בסיכוי לסיום הסכסוך. מעל כל זה מדובר במהלך לא חוקי על פי החוק הבינלאומי.

- **חוסר הדדיות בהתקדמות בהסכם** – ישראל מקבלת יד חופשית לפעול לשנות את המציאות בשטח כבר בתחילת המהלך בעוד שהצד הפלסטיני לא מקבל כלום ואף הפוך מזה (החזון ל"מדינה" הפלסטינית רחוק מלהיות מדינה בת קיימא של ממש, כמפורט להלן). כלומר עוד לפני שמתחיל המו"מ מדינת ישראל כבר מקבלת את מה שאמור היה להגיע בהסכמה כתוצאה של המו"מ.

ב. חזון טראמפ ל"מדינה" הפלסטינית:

למדינה יש מספר מרכיבים, גבולות, עצמאות, רצף טריטוריאלי ועוד. אף אחד מהמרכיבים הללו לא כלולים בהצעה.

- **גבולות** – לפי הצעת טראמפ ה"מדינה" הפלסטינית מוקפת ע"י ישראל ואין לה גבול עצמאי עם מדינה אחרת, מלבד קו גבול קטן עם מצרים סמוך לעזה.
- **עצמאות** – על פי ההצעה, למדינה הפלסטינית לא תהיה שום עצמאות בכל הנוגע לביטחון ושמירה על גבולות מדינתם. אחריות ביטחונית של צבא של מדינה אחרת מעקר ממילא את המשמעות של מדינה כזו כמדינה. השליטה הישראלית בכל הגבולות מונעת גם עצמאות כלכלית של ממש.
- **רצף טריטוריאלי** – על פי ההצעה, ה"מדינה" הפלסטינית תהיה מפוצלת לכמה אזורים נפרדים ותהיה מחוררת עם עשרות מובלעות של התנחלויות ומאחזים שיחסמו את ההתפתחות האורבנית של הכפרים, העיירות והערים הפלסטיניות. פיתוח כלכלי וחברתי של מדינה מחייב עומק טריטוריאלי שיאפשר שטחים לפיתוח, לתשתיות וכבישים, לשטחים פתוחים ועוד. ההצעה לחבר את חלקי המדינה הפלסטינית, שגם כך תהיה קטנה מאוד ודלת שטחים פוטנציאליים לפיתוח, ב"חוטים" של כבישים (הנתונים לשליטה של מדינה אחרת), ללא כל עומק טריטוריאלי ימנעו את סיכוי הפיתוח של המדינה הפלסטינית. חשוב לומר שהאינטרס של מדינת ישראל שהמדינה הפלסטינית העתידית תהיה מדינה בת קיימא עם יכולת התפתחות ושגשוג כדי שהשלום יהיה בר קיימא וימשך לתמיד.

ג. מדינה פלסטינית על תנאי

התכנית קובעת שמדינה פלסטינית תוקם, רק כעבור ארבע שנים, ורק אם הפלסטינים יעמדו בשמונה תנאים שנקבעו חד צדדית. בניגוד לכל משא ומתן ויישוב סכסוכים במעמד צד אחד נקבעו הצעדים למימוש ההסכם, נקבעו התנאים שהצד הפלסטיני, שהודר מהשיח על גיבוש היוזמה, מחויב להם כדי לקבל משהו עבור עתידם ושאיופיהם הלאומיות.

ד. אחריות ביטחונית ישראלית על שטח המדינה הפלסטינית העתידית

התכנית האמריקנית קובעת שהאחריות הביטחונית הגורפת על המדינה הפלסטינית תהיה בידי ישראל.

- **מדינה שצבא של מדינה אחרת שולט בה ביטחונית היא לא מדינה עצמאית וריבונית** – אחד מההגדרות הבסיס של מדינה ריבונית היא שליטה ביטחונית על שטח המדינה שלה. כבר בעבר הושגו במסגרת שיחות השלום השונות הבנות שהמדינה הפלסטינית תהיה מפורזת וזו דרך להתמודד עם החששות של מדינת ישראל בנוגע לביטחון אבל השארת צה"ל בשטחי המדינה העתידית למעשה לא נותן לפלסטינים מדינה.
- סיפוח ההתנחלויות הופך למעשה את אותן התנחלויות **למובלעות ישראליות בתוך ה"מדינה" הפלסטינית** דבר שיהפוך את סוגיות הביטחון לפוטנציאל לשיבוש בלתי פוסק של חיי היומיום הפלסטיניים. בנוסף על כל אלה 15 ההתנחלויות שהוגדרו כמובלעות, יהפכו את נושא הביטחון למורכב הרבה יותר וייצרו חיכוך בלתי נפסק בין האוכלוסיות שגרות באותו השטח.
- **במקום למתוח גבול בר הגנה**, ישראל תמשיך להחזיק בגבול הגדול פי חמישה והנטל הביטחוני יימשך ללא עתיד לשינוי – המציאות שלמעלה מ- 200 נקודות התיישבות ישראליות שצריכות הגנה סביבן ובצירי התנועה אליהן הופכת את המשימה הביטחונית וההגנה על המתנחלים לנטל מאוד משמעותי. במקום לצאת מרוב השטח ולמתוח גבול רציף בר הגנה כמו כל גבול בין מדינות, הצעת טראמפ משמרת את המציאות הנוכחית בשטח וממשיכה את העול הביטחוני הכבד על כוחות הביטחון.

ה. ירושלים: אין פתרון לסכסוך בלי פתרון בירושלים

ההצעה האמריקנית קובעת שירושלים המזרחית עם מאות אלפי תושביה הפלסטינים ועם המקומות הקדושים, תהיה ישראלית, בעוד שלפלסטינים יתאפשר להקים את בירתם בכפרים הסמוכים לה. סוגית ירושלים והמקומות הקדושים היא אחד המוקדים המרכזיים של הסכסוך, שמקפלת בתוכה טענות לאומיות ודתיות של שני הצדדים. מזרח ירושלים היא העיר הפלסטינית הגדולה ביותר בגדה המערבית (עם כ-340,000 פלסטינים), והיא הלב ההסטורי, הלאומי, הכלכלי, החברתי והדתי של העם הפלסטיני, ממש באותם מובנים שהיא הלב הפועם של מדינת ישראל.

ההצעה האמריקנית שוללת מהפלסטינים לא רק את הבירה הסמלית, הדתית והלאומית שלהם אלא גם קורעת מהמדינה הפלסטינית מאות אלפי פלסטינים ומשאירה אותם תחת ריבונות ישראלית. המו"מ שהתנהל בעבר הוכיח שאי אפשר לפתור את הסכסוך בלי פתרון בירושלים, הניסיון הקודם לכך עם

ההצעה הישראלית בקמפ-דיויד 2000 שהציעה בירה פלסטינית באבו דיס, הביאה לפיצוץ השיחות ובסופו של דבר לפרוץ האינתיפאדה השנייה.

ו. חילופי שטחים לא שווים בגודלם ואיכותם

ההצעה האמריקנית קובעת שישראל תספח כ-30% מהגדה המערבית, ותיתן לפלסטינים משטחה שטח ששקול ל-14% מהגדה המערבית, בעיקר במדבר הנגב במרחק עשרות קילומטרים מרצועת עזה. שטחים אלה, בגלל המרחק הרב שלהם מתשתיות וממרכזי האוכלוסיה של המדינה הפלסטינית העתידית, לא עונים על הצורך האמיתי של הפלסטינים בשטחים עם פוטנציאל לפיתוח עתידי, ופוגעים בסיכוי שהמדינה הפלסטינית תהיה יציבה ובת קיימא. למעשה, השטח של המדינה הפלסטינית העתידית לפי התכנית האמריקנית שקול ל-84% מהגדה המערבית בלבד.

אך מעבר לכך, זוהי הפרה בוטה של העיקרון הבסיסי של פשרה טריטוריאלית על בסיס קווי 1967 לפיה הפלסטינים מוותרים על חלום ארץ ישראל השלמה ומסתפקים ב-22% ממנה, לפי הגבולות שנקבעו לפני 1967, בעוד ישראל מוותרת על חלום א"י השלמה ומסתפקת ב-78% ממנה.

ז. חילופי שטחים מאוכלסים (או במילים אחרות שלילת אזרחות מאזרחים ערבים):

ההצעה האמריקנית כוללת אפשרות להעביר שטחים באזור וואדי עארה, עם תושביהם הערבים אזרחי מדינת ישראל, למדינה הפלסטינית במסגרת חילופי שטחים. מדובר בהצעה לא לגיטימית ולא חוקית בעליל של שלילת אזרחות מאזרחי המדינה. אזרחי ישראל מהמשולש וואדי ערה הם חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל ואין מקום להטיל זאת בספק ולהעלות הצעה שטרנספר מריח ממנה.

ח. הסכם שלום:

הסכם שלום בנוי על משא ומתן משמעותי והגעה להבנות תוך כדי וויתורים של שני הצדדים. בסוף התהליך נחתם הסכם והצעדים שיוצאים לפועל הם הדדיים וקבועים מראש. בניגוד לכל סבבי השיחות שהתנהלו בעבר פה מוצגת הצעה למו"מ שבחלקה היא צעדים אופרטיביים וחד צדדים שישנו את המציאות ולא התקיים שום דיון בין הצדדים והן יעשו ללא הסכמת הצד הפלסטיני. מדובר במהלך שכל תכליתו לספח שטחים משמעותיים מהגדה לישראל וללא שום כוונה להתקדם להסכם שלום אמיתי. מהלך כזה הוא מהלך הרסני שיכול לפגוע אנושות בסיכוי להגיע להסכם עתידי ולסיום הסכסוך.

סיכום:

ההצעה האמריקאית אולי ארוכה ומפורטת אבל בינה לבין הצעה שתכליתה להוביל להסכם שלום אין כלום. יותר מזה, כל מרכיב בתוך ההצעה עלול להוביל להעמקת הסכסוך והמשכו ולהרחקת הסיכוי לשלום וסיום הסכסוך לשנים רבות. רק מו"מ בין ישראל לפלסטינים ללא צעדים חד צדדים יוכל לקרב אותנו להסכם מדיני. רק פתרון שמבוסס על שתי מדינות לשני עמים עם גבול בר הגנה, ירושלים בירת שתי המדינות ופתרון מוסכם לסוגיית הפליטים יוכל להוביל לסיום הסכסוך המדמם הזה למעלה מ – 52 שנה.